

ДИДАКТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ ГРАМОТНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ

ГАЛИНА ВАСЬКІВСЬКА

доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник
Інститут педагогіки НАПН України, завідувач відділу дидактики
м. Київ

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, старшокласник, цифрова грамотність.

Інформаційно-комунікаційні технології стають інваріантним (безпрецедентним) інструментом-атрибутом будь-яких сфер людської діяльності. Інформатизація життєдіяльнісних пріоритетів і установок кожного фахівця (майбутнього, молодого, досвідченого) як фундаментальна вимога і виклик сьогодення відкриває водночас безмежні можливості для опанування цифровою грамотністю і навичками роботи з обчислювальною технікою, з іншого боку, змушує «добровільно» інтегрувати свідомість старшокласника в інформаційні і телекомунікаційні системи, підпорядковує природну свободу особистості штучноінтелектним феноменам. Як не загубитися в такому світі, як здобути, скажімо, користь (вигоду, наприклад, матеріальну чи творчо-інтелектуальну) від існування у вируючому освітньому соціально-психологічному просторі-середовищі майбутньому випускникові?

За допомогою інформаційно-комунікаційних технологій у системі освіти можливе розв'язання низки дидактичних завдань. Серед важливих завдань: організація і вдосконалення процесу навчання предметів у школі; самонавчання учнів; мотивація до навчання і самонавчання; розвиток рефлексії за результатами навчання та учіння. Інтернет-додатки, мультимедіа, «веб-кейси», дистанційність і безліч інших благ сучасної цивілізації не лише сприяють модернізації та розвитку глобального освітнього середовища, а диктують свої умови, вимоги, формати, зрештою – закони.

Освітнє середовище навчального закладу, що розвивається завдяки ІКТ, потребує сучасних технічних засобів навчання, що є нагальною потребою, задоволення якої уможливить повноцінну реалізацію основних видів компетентностей. Визнається, що серед педагогічних технологій саме інформаційно-комунікаційні несуть значний потенціал забезпечення освітньої діяльності особистості і її самооцінки, наближеної до адекватної. У цьому полягає і специфіка, і феномен ІКТ. А якщо говорити про формування навичок самостійного здобуття знань, то саме ІКТ супроводжуватимуть людину у цьому процесі впродовж життя. Без компетентнісного підходу до впровадження в освітній процес ІКТ, без створення алгоритмів набуття цифрової грамотності не варто говорити про стратегічні напрями розвитку євроінтеграційних процесів.

Інформаційно-комунікаційні технології як система дидактичних процедур взаємодії вчителя і учнів, змісту, форм і методів, інформаційних засобів навчання забезпечують формування ключових компетентностей

старшокласників. Для інформаційно-комунікаційних технологій виняткове значення мають як апаратні складові, що забезпечують адекватне завданням навчання, введення та вивід інформації, так і спеціальні програмні засоби. У процесі навчання інформаційно-комунікаційні технології можуть використовуватися як: а) тренажер; б) репетитор; в) пристрій з імітаційного моделювання; г) засіб діагностики й контролю [1]. Застосування таких технологій сприяє профорієнтації і цифрової грамотності старшокласників.

Як інструмент опанування інформаційно-комунікаційними технологіями слід розглядати комп'ютер, що є водночас засобом і підготовки текстів, і зберігання їх. ПК є також обчислювальним пристроєм зі значними можливостями і засобом моделювання. Численні програмні продукти – текстовий редактор, графобудівник, графічний редактор тощо – забезпечують якісне виконання поставлених завдань.

Безперечно, впровадження інформаційно-комунікаційних технологій вимагає від старшокласників обов'язкового знання відповідних графічних програм і розуміння призначення комп'ютера як інструменту для швидкої реалізації творчих задумів. Наразі, різноманітні графічні редактори й пакети, програми розробки й демонстрації мультимедійних продуктів, текстові редактори і програми комп'ютерної верстки, педагогічні програмні засоби тощо дають змогу залучати до арсеналу засобів графічної формалізації й естетичної виразності елементарні й складні геометричні фігури, що підтримують векторні й растрові способи створення зображення. Водночас уможливлено коригування та зображування досить складних ліній різної товщини й фактури, точок різних розмірів, заливок. Можливе перефарбовування або заміна кольорів, зміна їх яскравості й прозорості. Доступність дизайн шрифтів і робота з графічними шаблонами, експериментування з масштабуванням, компонованням і розташуванням елементів, тінями тощо [4].

Викладання навчальних предметів (відпрацювання умінь і навичок навчальної/практичної діяльності на уроках) з використанням ІКТ не стає легшим для вчителів, що зумовлено особливостями використання комп'ютерів як засобу інформаційно-комунікаційних технологій і недостатньою їх кількістю. Щонайперше, такі засоби вимагають високого рівня користування ними й умінь не просто «заклювати в цифру» зміст навчального предмета, а кваліфіковано алгоритмічно вибудовувати відповідний супровід задля ефективного навчання учнів.

За результатами контент-аналізу, зокрема [2], ми дійшли висновку, що у світі на ІКТ покладають значні надії не тільки в економіці чи політиці, а, передусім, в освіті. В Інтернет-ресурсі «Information and Communication Technology (ICT) and Education» [3, pp. 1–2] зазначається, що вимоги сучасного суспільства водночас надають унікальну можливість для системи освіти; традиційне навчання – накопичувати і згадувати інформацію з певних галузей знань, а нині воно має відповісти на виклики, пов'язані з підготовкою молодих людей до інтеграції і успіху в суспільстві та економіці; відбувається трансформація знань у нові ідеї і програми життєдіяльності людини, а нові технології є інструментами, що можуть бути використані для поліпшення

більшості галузей освіти; інформаційно-комунікаційні технології мають виняткове значення для майбутнього освіти.

Сучасний стан розвитку освіти (наявний і бажаний) визначає інформаційно-комунікаційні технології як незамінні для організації спільної діяльності вчителів і учнів, адже завдяки їх реалізації уможливується розв'язання багатьох дидактичних завдань. Відтак, інформаційно-комунікаційні технології є інструментом розвитку інтелектуальних здібностей, формування цифрової грамотності, потенціалу і готовності старшокласників до розв'язання на творчій основі комунікативних і комунікаційних завдань і проблем, які чекають на них у майбутній професійній діяльності. Тож перспективи подальшої професійної діяльності майбутніх випускників безпосередньо залежать від розвитку комп'ютерних макротехнологій і вмінь користуватися ними і використовувати їх для досягнення конкретних цілей. Якісна профорієнтація старшокласників детермінується, з одного боку, засобами ІКТ і відповідними навчальними технологіями, а з іншого, матеріально-технічним забезпеченням сучасної школи, де багатопрофільність вчителя як класного керівника, викладача курсу за вибором, керівника гуртка має узгоджуватися з вузькою спеціалізацією з викладання конкретного предмета.

Список використаних джерел:

1. Селевко Г. К. Педагогические технологии на основе информационно-коммуникационных средств. - М.: НИИ школьных технологий, 2005. - 208 с.
2. Цифрова компетентність сучасного вчителя нової української школи: зб.тез доповідей учасників всеукр. наук.-практ.семінару / за заг.ред. О.Е Коневщинської, О.В.Овчарук. – Київ.: Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України: Київ, 2018.- 61 с.
3. Information and Communication Technology (ICT) and Education. (n. d). Retrieved May 5, 2017, from: http://www.basiced.org/wp-content/uploads/Factsheets/Technology_fact_sheet.pdf, pp. 1–2
4. Palamar B.I., Vaskivska H. O., Palamar S.P. Didactical determinants use of information and communication technology in process of training of future specialists. *Wiadomości Lekarskie*. Warszawa: Wydawnictwo Aluna, 2017. T. LXX. Nr 4. S. 838–842. (Scopus).